

טכנולוגיות רפואיות בישראל: היבטים היסטוריים וחברתיים

תשפ"ג, סמסטר א', 10:00-12:00

ד"ר חדוה אייל

שעות קבלה בתיאום מראש לדוא"ל: evalhedva@gmail.com

במוקד הקורס בחינה ודיון על התשתית החברתית והמדינתית ביחס לבריאות ושימושים בטכנולוגיות רפואיות בישראל. הקורס יהווה מרחב לחקר סוגיות בתחום דרך מקרי בוחן, כדוגמת 'מתן אמצעי מניעה דפו פרוורה לנשים בקהילה האתיופית בישראל, 'ניסויים רפואיים בבני אדם'. בנוסף לבחינה היסטורית של תהליכי חקיקת "חוק הפתולוגיה והאנטומיה", ופרשות כדוגמת 'פרשת הגזזת'. באמצעות מקרים אלה נלמד על המאפיינים ההיסטוריים, החברתיים והפוליטיים המעצבים את היחסים שבין החברה לרפואה בישראל והמדיניות בתחום. נדגים את האופן שבו מקרים אלו מעוצבים ומעצבים את המרחב הציבורי בישראל, ונרחיב את ארגז הכלים החברתי, הרפואי, התרבותי, והמגדרי בעבודת הצוותים הרפואיים.

הקורס ישלב הרצאות פרונטליות, סרטים ודיונים קבוצתיים.

מטרות הקורס:

- להקנות לסטודנטיות ולסטודנטים כלים ומושגי יסוד הנדרשים בבחינה של ספרות מקצועית בתחום מדיניות של טכנולוגיות רפואיות.
- לפתח חשיבה ביקורתית ורכישת כלים לדיון בסוגיות מדיניות.
- יישום הידע התיאורטי לצורכי ניתוח בתחום בכתיבה אקדמית

דרישות הקורס:

- נוכחות בשיעורים
- רפרט בכיתה (20%)
- רפרט=הרצאה קצרה (בת כ-5-10 דקות) המסכמת מאמר אחד לבחירת התלמיד.ה.
- הגשת עבודה מסכמת (80%).
- ניתן להגיש בזוגות.
- העבודה המסכמת- הסטודנטים. ות יתבקשו לנתח סוגיה בטכנולוגיית רפואיות ברוח תכני הלימוד בקורס ובהתבסס על המאמרים בסילבוס .
- היקף העבודה: שישה עד שמונה עמודים.
- ציון עובר בקורס -60.

פירוט השיעורים:

* יתכנו שינויים בסילבוס, בתכנים, בסדר הנושאים ובמקורות בהתאם לצרכי הקורס.

שיעור 1 - פתיחה - לנתח מדיניות של טכנולוגיה רפואית במבט חברתי והיסטורי.

לקראת השיעור הראשון לא נדרשת קריאה.

שיעור 2 - ממשליות רפואית-מדעית באמצעות הגוף המת.

קריאת חובה:

אייל, ח. 2020. "להיות עם חופשי בארצנו: ממשליות מדעית-רפואית בארץ ישראל". *מגמות* נה(2): 7-28.

פוקו, מ. (1996). "הזכות להמית והכוח על החיים." בתוך: הרצון לדעת, תולדות המיניות כרך א' (עמ' 91-108). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.

קריאת רשות:

אגמבן, ג. 2003. "הומו סאקר: הכוח הריבוני והחיים החשופים." (תרגום: נ. אביעד, מ. פולק). ש. לביא (עורך). *טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה* (עמ' 395-434). תל אביב: רמות.

Kirsh, N. 2003. Population Genetics in Israel in the 1950s: The Unconscious Internalization of Ideology. *Isis* 94(4): 631–655.

Rabinow, P., & Rose, N. 2006. Biopower Today. *BioSocieties*, 1(2), 195–217.

שיעור 3-5 - מדיניות ניסויים רפואיים בבני אדם בישראל.

אייל, ח. 2016. "רגולציה של ניסויים רפואיים בחיילים: המקרה של ניסוי הגחלת בצה"ל." י. בלנק, ד. לוי פאור, ר. קרייטנר (עורכים). *מסדירים רגולציה: משפט ומדיניות* (עמ' 347-311). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

מבקר המדינה, דו"ח שנתי 55 לשנת 2004 ולחשבונות שנת הכספים 2003, מאי 2005.

Eyal, H. 2021. "Out of Compassion or out of Rights? The story about ALS Human Clinical Trial." *Medicine Anthropology Theory* 8(3): 1-23.

Petryna, A. 2010. Paradigms of expected failure." *Dialect Anthropol* 34: 57-65.

קריאת רשות:

ובר, מ. 2009. "המדע כיעוד." *תכלת* 39: 98-128.

לנדאו, ר. 2007. "אתיקה במחקר: ציוני דרך ומגמות." ר. לנדאו, ג. שפיר (עורכים). *אתיקה במחקר* (עמ' 46-29). ירושלים: מאגנס האוניברסיטה העברית.

פוקו, מ. 1963. *הולדת הקליניקה*. תל אביב: רסלינג.

תוכנית התחקירים *עובדה*, "בגידת הרופאים", יוני 2006.

שיעור 6 - אאוגניקה ואלימות מבנית

אמיר, ר. 2012. הפוליטיקה של הקורבנות: תיקון עוולות היסטוריות בישראל? תל אביב: רסלינג. פרק 4 (פרשת הגזות).

נוריאלי, ב. 2015. "חייבים להציל את הילדים: ארגון OSE ויהודי צפון אפריקה." יהודה שנהב (עורך). הציונות והאימפריות (ע"מ 269-300). ירושלים: מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד.

Farmer, P. 1996. "On suffering and structural violence: A view from below." *Daedalus*, 125(1): 261-283.

קריאת רשות:

מימון בלאו, ע. 2013. "זהות אבודה: בין משפט לחברה בקבוצת נפגעי הטיפול בגזות." שערי משפט ה: 59-80.

דוידוביץ', נ. ומרגלית, א. "התמודדות המדינה עם עבר טראומטי – החוק לפיצוי נפגעי גזות כמקרה מבחן." אלברשטין, מ. נ. דוידוביץ' וזלשיק, ר (עורכים). בסימן טראומה עיונים ישראלים בזהות, זיכרון וייצוג. (ע"מ 262-211). הוצאת הקיבוץ המאוחד.

Farmer PE, Nizeye B, Stulac S, Keshavjee S. 2006. "Structural violence and clinical medicine." *PLoS Med* 3(10): e449.

Racism: A History part 2 (BBC) <https://www.youtube.com/watch?v=8hNiuzX2u3E>

שיעור 7 - אתניות, אמהות ומדע-הרפואה

הירש, ד. 2011. "המדיקליזציה של האימהות: יחסים אתניים וחינוך אימהות מזרחיות לטיפול 'היגיני' בתינוק בתקופת המנדט." מ שילה וג. כ"ץ (עורכים). מגדר בישראל (ע"מ 106-139). קרית שדה-בוקר: מכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות, אוניברסיטת בן-גוריון.

קריאת רשות:

רוזין, א. ודוידוביץ, נ. 2009. ההסתדרות הרפואית בישראל בשנות החמישים ובשנות האלפיים. עיונים בתקומת ישראל 19, 56-92.

שיעור 8-9 : מדיניות ו(אי)הולדה

אייל, ח. 2009. דפו פרורה על מדיניות השימוש בקרה נשות הקהילה האתיופית בישראל. אשה לאשה מרכז פמיניסטי חיפה.

גולדין, ס. 2006. "טכנולוגיות של אושר: ניהול פרויון במדינת רווחה פרו-נטליסטית". י. יונה וא. קמפ (עורכים). פערי אזרחות: הגירה, פוריות וזהות (עמ' 167-206). ירושלים: מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד.

עיון בזכויות והזכאויות השונות הקיימות למי שזקוקים לטיפול פוריות באתר כל זכות.

Zu'bi, H. 2018. "Palestinian Fertility in the Israeli Sphere: Palestinian Women in Israel Undergoing IVF Treatments." H. Boas, Y. Hashiloni-Dolev, N. Davidovitch, D. Filc and S. Lavi (eds.). *Bioethics and Biopolitics in Stael Social-Legal and Empirical Analysis* (160- 179). Cambridge: Cambridge University Press.

קריאת רשות:

אמיר, ד. ושושי, נ. 2008. "פמיניזם והעצמת נשים בישראל: מדיניות ההפללות כמקרה בוחן." מ. אייזנשטדט ג. מונדלק (עורכות), *משפט חברה ותרבות: העצמה במשפט*. (עמ' 415-479).

אמיר, מ. 2016. תקתוקו של שעון החול: השעון הביולוגי כביולוגיזציה של המשפחה ההטרונורמטיבית, א. גרוס. ע. זיו. ור. יוסף (עורכים). *סקס אחר: מבחר מאמרים בלימודים להט"ביים וקוויריים ישראלים*. תל אביב: רסלינג, 2016.

טריגר, צ. 2016. "על רגולציה של שירותי פריון". י. בלנק, ד. לוי-פאור, ר. קרייטנר (עורכים). *מסדירים רגולציה: משפט ומדיניות* (עמ' 311-437). תל אביב: אוניברסיטת תל אביב.

כרמית יפת, ק. 2019. "על אזרחות אימהית ואימהות מזרחית בדיני ההפל(י)ה." *עיוני משפט* מא 689 : 708-742.

לייסנר, א. 2011. "תעשיית הלידה בישראל" *המשפט* : 615-646.

צידורו, ננסי. [1978]2007. "שיעתוק האמהות – פסיכואנליזה והסוציולוגיה של המיגדר". נ. ינאי, ת. אלמור, א. לובין, ח. נוה, ת. עמיאל-האוזר (עורכות). *דרכים לחשיבה פמיניסטית – מקראה* (86-135). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

Emily M. 1991. "The Egg and the Sperm: How Science Has Constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles." *Signs* 16(3): 485-501.

שיעור 10-11: טכנולוגיות בגוף שלישי – פונדקאות ותרומת ביציות

השילוני דולב, י. 2018. *טכנולוגיות פריון חדישות: סוגיות חברתיות וביו-אתיות*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. פרק 3.

קריאת רשות:

המלצות הוועדה הציבורית לבחינת הסדרה חקיקתית של נושא הפריון וההולדה בישראל (דוח מור יוסף) <https://www.health.gov.il/publicationsfiles/bap2012.pdf>

נוי (קניון), ס. ומישורי, ד. 2009. "שליטה רפואית ודומיננטיות הרופאים בדיוני הוועדה הציבורית-מקצועית לבחינת נושא תרומת הביציות בישראל." *סוציולוגיה ישראלית* י"א(1): 37-64.

Teman, Elly. 2019. "The Power of the Single Story: Surrogacy and Social Media in Israel." *Medical Anthropology* 38(3): 282-294.

Vertommen, S. C. Barbagallo. 2021. "The in/visible Wombs of the Market: The Dialectics of Waged and Unwaged Reproductive Labour in the Global Surrogacy Industry." *Review of International Political Economy* 1-22.

שיעור 12 - מדיניות בנושא שימוש בזרע מן המת לצורכי הולדה

הנחיות היועמ"ש, נטילת זרע לאחר המוות והשימוש בו, 27.10.2003.

טריגר, צ. 2018. "מותו של זה הוא חייו של זה: הולדה לאחר המוות מזרעו של גבר מת על ידי הוריו והאידיאולוגיה של ההורות הישראלית-יהודית." *תיאוריה וביקורת* 49 : 67-88.

קריאת רשות:

השילוני-דולב, י. טריגר, צ. 2016. "בין רצון המת לבין רצונם של הנותרים בחיים: שימוש בזרע לשם הולדה לאחר המוות, פטריארכיה, פרו-נטליזם ומיתוס המשכיות הזרע." *עיני משפט* לט : 661-706.

שלו, כ. 2002. "הזרעה לאחר המוות – ינוח בשלום על משכבו?" *משפט ורפואה* 27 : 96-99.

שיעור 13: סיכום